

АБВГДЕЖЗ
ИЙКЛМНО
ПРСТУФХЦ
ЧШЩЪЬЮЯ
абвгдежзи
йкклмнопр
стуфхцч
шщъьюя

АБВГДЕЖЗ
ИЙКЛМНО
ПРСТУФХЦ
ЧШЩЪЬЮЯ
абвгдежзи
йкклмнопр
стуфхцч
шщъьюя

За българската форма на кирилицата

С проф. г-р Кристина Борисова, преподавател в Националната художествена академия в София, и художника и дизайнер Кирил Златков разговаряме за идентичност и самосъзнание, за графичното въздействие на буквите, естетиката на шрифта и за това колко важно е да пишем с българската форма на кирилицата.

Петя НИКОЛОВА

Ще познаете българската форма на кирилицата най-бързо и лесно, ако малкото „т“ се изписва като латинското „m“, малкото „и“ – като латинското „u“, малкото „л“ като латинското „n“. Ако използвате някоя от последните версии на операционната система IOS и пишете на кирилица. Ако сте запознати с официално патентования миналата година шрифт ЛИК на БТА, който се употребява не само от Агенцията, но е предоставен за свободно ползване на много публични институции. Сред тях са Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Министерството на културата, Националният институт на правосъдието, Университетът за национално и световно стопанство. И също така, ако сте човек, който има сетива за естетиката. Независимо къде и в какво я открива.

Защо масово пишем и ползваме кирилица с т.нар. руска форма, където буквите са повече правоъгълни, с остри ръбове, а малките имат същата форма като големите, само че са умалени? Какво би ни мотивирало да се върнем към формата на нашите си букви и да я направим стандарт за държавните институции? И какво ще ни донесе това?

Потърсихме за коментар Кирил Златков – един от учредителите на инициативата „За българската кирилица“, майстор на шрифта, графичен дизайнер и художник, и проф. д-р Кристина Борисова – дългогодишен преподавател в катедра „Плакат и визуална комуникация“ и в магистърската програма „Калиграфия“ в Националната художествена академия в София. Тя е и част от екипа, създал под ръководството на доц. д-р Светлин Балездров, също преподавател, но по графичен дизайн, в НХА, шрифта ЛИК на БТА.

„Става въпрос за два вида букви, но не защото шрифтът е различен, формата и детайлите на буквите са различни, а защото структурата е различна. Това е проблем. В българската форма на кирилица има много повече разнообразие и изписването е много по-близо до ръкописните традиции от векове, включително и до латинския свят“, започва Кирил Златков.

В създадения с негово участие манифест на инициативата „За българската кирилица“, чрез който типографи и дизайнери апелират през 2014 г. за защита и популяризиране на автентичните графични форми на българските букви, отличаващи се от масово използваните с руска форма, ясно се посочва: „Българската кирилица се доближава като графичен ритъм, естетическо и функционално разнообразие на формите до латиницата. По своя характер тя се превръща в уникална графична система, част от нашата културна идентичност“.

Всъщност, както отбелязват специалистите по темата, включително и проф. Кристина Борисова, всичко тръгва от Петър I, който през 1708 г. прави

реформа с цел да опрости състава на руската азбука и да замени съществуващите църковнославянски шрифтове с образци, близки до европейските и подходящи за печат на светска литература.

В средата на XX век обаче в България се появява и развива различна гледна точка. Редовните букви започват да се различават от главните, придобиват горни и долни дължини, а някои от главните букви се видоизменяват.

„Българската форма на кирилица е изключително важен въпрос не само за нашата национална идентичност. Тази форма е базирана на исторически образци, но съществено то е, че сами по себе си, буквите освен приносителя на информация въздействат и чрез графичното си изображение“, казва проф. Борисова.

И отбелязва, че ние четем текст и го разбираме, но освен информативния аспект, присъства и втори – графичен аспект. Всяка буква е съставена от определени елементи – съдържа кръгове, правоъгълници, квадрати, а цялостно това има отношение към хармоничните пропорции.

„Тоест, ако нещо е измислено и направено добре, освен че улеснява четенето, което никак не е без значение, то създава и подсъзнателно емоционално възприятие на шрифта. Това е изключително важно и смятам, че българската форма на кирилица притежава висока естетическа стойност“, отбелязва проф. Борисова.

„Нима това е малко?!“, възкликва Кирил Златков, когато го питам дали фактът, че нашата българска форма е по-красива, по-издържана и доставя естетическа наслада, е достатъчно основание да я използваме. Или пък искаме да си добавим още към националното самочувствие и идентичност.

„Идентичността не се дава в някакъв специален момент, в който например отивате на гише, поръчвате си идентичност и я получавате в количеството, в което сте я заявили. Това е много дълъг процес и специално процесите, свързани с писмеността, са измежду най-консервативните. Промените се случват бавно, понякога са необходими години и са видими само за хора, които ги следят отблизо“, пояснява Златков.

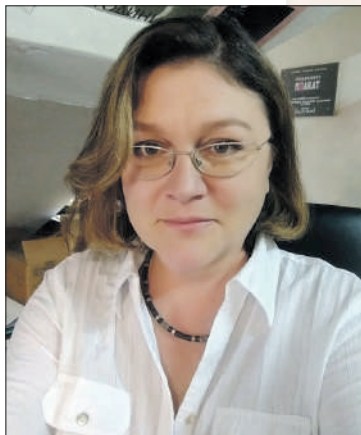
И защото е един от тези хора, които са съвсем вътре в процеса, а той не е спрял, убеждава ни в това и проф. Борисова, Кирил изразява своето отношение и към комуникацията по темата с държавните институции.

„Държавата не е лошо нещо, което постоянно забравя и трябва да му се напомня. Държавата сме

24
МАЙ

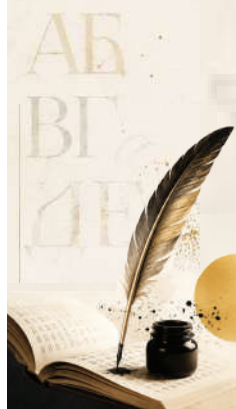
Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност

Д-р Кристина Борисова

Кирил Златков

ние и ако имаме идея за онова, което правим, нещата ще се променят отвътре. Освен това в един момент, когато повечето сериозни операционни системи признават тази наша идентичност и я уважават, а това се случва все повече, вече няма да зависи от конкретно правителство или администрация. Много скоро ще стане твърде нелепо, ако някое министерство направи глупостта да оформи своята идентичност с руската форма на кирилица. Ще бъде срам, който веднага трябва да се изчисти“, категоричен е Златков.

Заедно с Борил Каранванов, Илия Груев и Велина Мавродинова – ядрото на създадения „Манифест за българска кирилица“, организират още тогава, през 2014 г., първото издание на „Типофест“, празник на шрифта, калиграфията и типографията. През 2016 г. провеждат в София и Пловдив втори, което вече е международен форум. Канят специалисти по шрифтове и калиграфия, дизайнери, утвърдени имена от различни страни, провеждат работилници, изнасят доклади.

На „Типофест“ присъства и холандският дизайнер Лукас де Гроот, един от известните майстори на шрифта в световен план, създател на шрифта по подразбиране на Microsoft Word – Calibri.

„Лукас де Гроот определено е привърженик на българската форма на кирилица. И в негово лице имаме съдействие и от Европа за нейното утвърждаване и употреба“, потвърждава проф. Кристина Борисова. И споделя, че за нейно удовлетворение напоследък все по-често вижда как сайтове използват умишлено специално поръчани и конкретни шрифтове и дизайнът им започва да изглежда по съвсем друг начин, много по-добре. „Когато повече продукция с висока художествена стойност навлиза в битието, това се превръща в стандарт и придобива статут“, добавя тя.

Според Кирил Златков, макар и сравнително отскоро, вече имаме готови шрифтове с българска форма на кирилица, които бихме могли веднага да използваме. „Повечето сериозни шрифтове на кирилица, които се правят не само у нас, но и в чужбина, вече са с българската форма, така че е въпрос на професионализъм и специализирано знание, и съм оптимист, защото сме задействали процеса и няма връщане назад“, убеден е той.

Определено общността, обединена около налагането на българските графични изображения на буквите от кирилицата, полека, но последователно и устойчиво извършва своята просветителска и разпространителска дейност. Проф. Борисова се похвали, че след БТА заявка за шрифтова идентичност вече има и от други институции. При това целта не е единствено собствената употреба.

„Все пак нека отбележим, че не всеки шрифт с българска форма на кирилица е хубав, защото има и графични проблеми, които, ако не са решени, българската форма няма да го спаси. За мен шрифтът е изкуство и тайнство, многопластово произведение на човечеството. Нашите студенти от специалността се занимават само с това, правят и самостоятелни проекти. Имаме и колеги, които завършват още в бакалавърската си степен с шрифтови проекти и се отдават изцяло на тази дейност, защото никак не е просто да се овладее изкуството на шрифта“, споделя проф. Борисова.

Всяка година за 24 май студентите от Националната художествена академия поставят голям винил върху нейната сграда в София и на филиала в Бургас и показват произведенията си, свързани с буквите, с които са участвали в международен студентски конкурс. Състезанието се провежда от години, а предизвикателството са различните писмености и отделните букви от тях, интерпретирани по разнообразни теми. Този път ще можем да видим как студентите са изразили чрез една буква от нашата азбука усещането си за национална идентичност и дом.

Убедена, че процесът по утвърждаването на българската форма на кирилица за масова употреба се развива успешно, проф. д-р Кристина Борисова отбелязва, че това не би се случило, ако не съществуваше теоретичната и практическа школа на Художествената академия в лицето на проф. Васил Йончев, Олга Йончева, проф. Владислав Паскалев, проф. Тодор Варджиев, проф. Стефан Груев и други, положили сериозни основи на българската шрифтова школа.

„Трябва да се знае, че хората по света ни уважават много заради това, че имаме ден на писмеността, и едно от нещата, които им правят силно впечатление, е нашето отношение към буквите. Създали сме азбука, която служи добре на нашия език и писменост и на особеностите на всички славянски езици. Но е важно да уважаваме този факт и да имаме съзнанието, че сме сред малкото държави, които имат официален празник на писмеността“, казва Кирил Златков.

И ни припомня, че ако се притесняваме за идентичността си, да знаем, че тя не е казан, от който са бъркали всички и е останало малко за нас, и не е нещо, което се изчерпва и свършва, а процес, който ние самите движим и зависи от нашето поведение и действия.